

DOKUMENTUM

X. Pius pápa üzenete a magyaroknak

A magyar kereszténység a századforduló évében nemcsak egyháza megszervezésének jubileumát ünnepelte, hanem azt is, hogy Szent Gellért ereklyéit éppen félezer éve szállították Velencébe. Dessewffy Sándor csanádi püspök már az előző években azon fáradozott, hogy szent püspök-elődje ereklyéit Murano-szigetről a S. Donato-templomból vigyék át a S. Giorgio-sziget bazilikájába, a San Giorgio Maggioréba, ahol hajdan Szent Gellért apátként működött. Terve azonban csak akkor valósulhatott meg, amikor pár évi üresedés után újból betöltötték a velenicei pátriárkai széket. XIII. Leó a mantuai püspököt, Giuseppe Sartót nevezte ki erre az egyházi méltóságra, aki kinevezése után alig tíz nap múlva a bíborosi címet is megkapta.

Sarto bíboros pátriárka nyomban külön körlevelet adott ki, amikor a csanádi püspök tervéről értesült s megtudta, hogy nagy magyar zarándoklat készül Velencébe Szent Gellért ünneplésére: „Ezeknek az ünnepeknek rendkívülisége azt kívánja — írta körlevelében Sarto bíboros —, hogy bensőségét tekintve is rendkívüli legyen. Velence hírveve megkívánja, hogy ha már e tervezésben meg is előzte Magyarország, hagyományaihoz híven ne maradjon hátra.” Ő intézte ez alkalommal, hogy Szent Gellért ünnepe a velenicei egyházmegyében jeles ünnep legyen.

Szeptember 24-én felhangzott a muranói S. Donato-templomban a magyar Himnusz a magyar zarándoktömegek ajkán, Sarto pátriárka és Dessewffy püspök díszgondolán vitték a szent ereklyéket a Canareggiön át a Canale Grandéra, majd a San Giorgio Maggioréba. Másnap tisztelgés volt a bíboros pátriárkánál, aki latin nyelven meghatottan köszönte meg a magyarság hitvallását és zarándoklatát: „Régi meleg barátság fűzte eddig is Velencét Magyarországhoz, de meg vagyok győződve — mondta —, hogy e zarándoklat még szorosabbra fogja fűzni Magyarországot és Velence baráti kötelékét.”

1903. augusztus 4-én, Szent Domonkos ünnepén délben 12 órakor Macchi bíboros kihirdette az új pápaválasztás eredményét a Szent Péter téren összegyűlt sokaságnak. Az új pápa a X. Pius nevet vette fel: „Annuntio vobis gaudium magnum! Habemus papam Eminentissimum Dominum cardinalem Josephum Sarto, qui sibi nomen imposuit: Pius X!” — A kotnyeles római közvélemény azonnal talált adatot a középkori, szent életű ír érsek, Malachias O'Morgair ún. pápajövendöléseiben (amely azonban csak 450 év múltán bukkant fel, 1590-ben), ahol X. Pius mint „ignis ardens” volt jelezve, s ugyanez állt Szent Domonkos ünnepeire is, akinek ikonográfiai jelvénye szintén égő fáklya. Valóban ilyen lett X. Pius pápasága: rendkívül tevékeny, szinte fáklyaként lángoló. 1904. október 4-én kiadott első enciklikájában ezzel a szentfrási mondattal jelezte működésének célját: „Instaurare omnia in Christo”. Tőle, az utóbbi évszázadok egyik kiváló reformpápájától indult el mindaz, amit ma, hetven esztendő után az egyházban kibontakozni és megvalósulni látunk: megreformálta az egyházi zenét; 1904. március 19-én meghirdette az egyházjog kodifikálását, amely másfél évtized múlva el is készült s ma is érvényes egyházjog; a Codex Juris Canonici alapján átszervezte a római Kúriát; életrehívta a Szentszék hivatalos közlönyét, az Acta Apostolicae Sedis-t (1909); újra szabályozta a pápaválasztást (a császári vétőjog eltörlése); megreformálta a breviáriumot, a hitoktatást, a szentáldozást, az Oltáriszentség kultuszát; a papság fegyelmét először a római egyházmegye vizitációjával szigorította, majd 300 olasz papnevelő intézetben, végül az egész egyetemes egyházban is. Létrehozta a római Biblikus Institutumot, újjászervezte a Rota Romanát, a legfőbb egyházi törvényszéket. Az 1905-ben Rómában rendezett 16. Eucharisztikus Világkongresszus alkalmából — amelyen részt vett — elrendelte, hogy minden ilyen világkongresszuson pápai legátus legyen jelen. Így volt nálunk is, 40 évvel ezelőtt Budapesten.

Pázmány Péter 1628. szeptember 23-án azt kérte VIII. Orbán pápától, hogy a „három kassai vértanúnak, Kőrösy Márk esztergomi kanonoknak, Pongrácz

István és Grodecz Menyhért jézustársasági atyáknak testi maradványait a nagyszombati (Orsolya-apácák zárda) templomában szent helyen lehessen elhelyezni... annál is inkább, mert e három vértanú tisztelete a világi hívek nagy részénél mély vallásos tiszteletben állnak. A nép ekkora nagy tisztelete miatt botrányosnak látszanék, ha nyilvános tiszteletüket elhanyagolnám (magnum saecularium hominum pia zelosaque industria... in tanta populi conspirantis pietate, scandalum propemodum videatur si publicam eorum gloriam negligam). A vikáriusa, Lósy Imre által összegyűjtött életszentségi bizonyítékokat egyúttal felküldi, egyelőre többet nem tud küldeni, „mert a vértanúk gyilkosai és bűnrészesei más vallásúak és az erdélyi fejedelem udvaránál vannak (conscii et authores necis illorum apud Transylvaniae Principem morentur)” (P. Card. Pázm. Epist. Collectae I 738).

Csaknem két évszázad múltán Scitovszky bíboros primás, 1854-ben római tartózkodása alatt, IX. Pius pápának újból figyelmébe ajánlotta a kassai vértanúk boldogáavatási eljárását, majd Vaszary Kolos bíboros, esztergomi érsek újabb adatokkal támogatta.

X. Pius pápa a magyarság iránti különös szeretetét kívánta kinyilvánítani azzal, hogy végül is több mint 270 év múlva, 1905. január 15-én boldoggá avatta a három kassai vértanút. Ekkor találkozott másodszer X. Pius a Rómába zárándokló hálás magyarsággal. Ez pedig a kassai vértanúk háromszázados jubileumán történt, amikor 1919-ben Fischer-Colbrie kassai püspök a szent vértanúk ereklyéit a premontrei templomból a kassai dómba vitte át. A római boldoggá avatáson a magyar katolikusság tisztelgése X. Pius pápa előtt szerfölött ünnepélyes volt. A Szentatya az eseménnyel kapcsolatban ezeket a szavakat jegyezte a breviáriumban: „Fortissimos Christi athletas Beatorum albo accensendos decrevit” (Krisztus rendkívül bátor atlétaikat a boldogok sorába fölvenni rendelte).

X. Pius pápa harmadik találkozója a magyarsággal alig öt esztendő múltán történt. A századforduló millenáris magyar katolicizmusa nemcsak itthon, de az Örök Városban is meg akarta örökíteni a világviszonylatban sem csekély történelmi szerepét, és Róma legelső bazilikájában, a Lateráni templomban, amely „omnium ecclesiarum Mater et Caput” — ott, ahol egykor Szent István királyunk küldöttei megkapták a szent koronát II. Szilveszter pápától —, illő és művészi emlékművet akartak állítani. Damkó József szobrászművész 1907-ben készítette el és Fraknói Vilmos történettudós, a szentjobbai apátság kommandátora 1909-ben vette át ezt a 8 méter magas, 5 méter széles, sárga márványkeretes domborművet, amely a Lateráni Bazilikában a főbejáratról jobbra, a Szent Fülöp apostol hatalmas szobra mögötti második falrész az első oldalhajójában. A márvány emlékmű két részre tagolódik. A felső, félkörös részén Patrona Hungariae alakja mellett Szent István és Szent László királyunk térdelő alakja, az alsó részen a történelmi esemény: II. Szilveszter pápa az apostoli keresztet és a szent koronát adja I. István bencés követeknek, akik Asztrik apát vezetésével jelentek meg, — ahogyan Szent István nagyobbik legendája tudósít (9. fej.). A dombormű felirata márványba vésvé hirdeti: „Silvestro Secundo Romano Pontifici qui S. Stephanum Hungarorum gentis ducem regiae dignitate et apostolici legati munere et corona et cruce missa insignivit eaque ratione ecclesiae et reipublicae in Hungaria firma fundamenta stabilivit” (II. Szilveszter római pápának, aki Szent Istvánt, a magyar nemzet fejedelmét királyi méltósággal s apostoli követi tisztességgel, koronával és kereszttel ékesítette s ezzel Magyarországon az egyház és az állam szilárd alapját megtartotta). Utána tizenkét disztichonban következik ez esemény megörökítése.

E művészi emlékműnek hivatalos átadása 1910. április 17-én ment végbe Kolos bíboros hercegprimás, Samassa József bíboros, Várady Lipót győri püspök nagy magyar zárándoklattal és hivatalos egyházi és állami küldöttséggel: Vaszary és Zichy János kultuszminiszter vezetésével. A rendkívül ünnepélyes pápai fogadáson X. Pius pápa azt a beszédét olvasta fel olaszul, amelyet saját maga fogalmazott és írt. Beszéde után a saját kezűleg leírt szöveget átadta az akkor fiatal kassai püspöknek, Fischer-Colbrie Ágostnak. Ő a harmincas évek elején nekem ajándékozta X. Pius pápa kéziratát, amelyen a Szentatya javítgatásai is láthatók. A szöveg merített papírra íródott, két és fél oldalas terjedelemben. A papír érdekessége, hogy az egyik lapon a vízjel X. Pius pápa mellképe, a másik lapon pedig X. Pius pápai címere látható. Az említett zárándoklatról az 1925-i szentévből Mikes János püspök külön megemlékezett Rómában, és róla Katolikus Almanachunk (I. évf., 1927., 361. old.), majd 1958-ban a Vigilia is rövid tájékoztatást adott.

Di tutti i sentimenti, che D.D.S. ci ha donati, nessuno è
così forte ~~come~~ come quello della gratitudine, per
la quale sentiamo pressante il bisogno di ringraziare
chiunque ci ha fatto un beneficio. Eppure, mentre
questo si impone imperiosamente fra gli uomini, e
bene spesso d'instinto quando si tratta di manifestar
al Signore, e il fatto dei dieci lebbrosi ricordati nel santo
Vangelo, dei quali uno solo ritornò indietro a manifesta-
re la propria riconoscenza, e obbligo il divin padrone a
lamentarsi colle parole: et non enim ubi sunt, questo
fatto purtroppo ogni dì si rinnova.

Io quindi devo congratularmi con voi, o diletti
figli della Bulgaria, che quantunque siete pagati
cose parole dal giorno, in cui santo Stefano innu-
gna il suo governo implorando per mezzo di Legati
dal Pontefice Silvestro II la benedizione e sottomettend
a lui le sue imprese, ^{voi nel ricordate} ~~ricordate~~ i benefici segnalati
venuti alla nazione per la benedizione apostolica avuta
voluto eternare la vostra riconoscenza con un monu-
mento. E quel monumento eretto sulla tomba di Silvestro
II ricorda ai futuri, che santo Stefano decorato per
la sua pietà dal Pontefice del titolo di Re Apostolico e

E szent életű pápa közvetlenül az I. világháború kitörésekor, 1914. augusztus 20-án halt meg, fehér márvány koporsója mellé tették később utódának, XV. Benedek pápának bronz veretű koporsóját is: „Bononia sua” — az ő Bolognája. A sorozatos imameghallgatások nyomán XII. Pius elrendelte a szent pápa holttestének kiemelését, és 1954-ben X. Pius pápát a szentek sorába avatta. Balzsamozott testét piros stólával a Szent Péter bazilikában balra, a 2. mellékkápolna oltárába helyezték (az oltárkép Szűz Mária bemutatását ábrázolja). E kápolna két oldalán XV. Benedek pápa fehér márvány domborműves emléke és XXIII. János pápa bronz emlékműve áll. Mivel e kápolna közelében van a S. Pietro szentségi kápolnája — az „eucharisztikus” pápa tehát méltó helyen nyugszik.

A szent pápa üzenete csakis nekünk, magyaroknak szól. Megkapó az írás közvetlensége, a pápa maga javítgatta; itt-ott megfelelőbb szavakat írt. Feltűnő az egész írásműben a hittani és stílári precízesség, úgyszintén a történelmi ismeret. Az akkori magyarság egyházi helyzetét kitűnően ismerte, szinte egyetlen lendülettel írta meg üzenetét, amely egyúttal világos figyelmeztetés volt más nemzetek és népek számára is.

A két merített papírlap 20×25 cm méretű, az írás 15×20 cm. Az 57 sorból álló pápai üzenet magyar fordításban a következőképpen hangzik:

Az összes érzelmek közül, amelyekkel az Isten bennünket megajándékozott, egyik sem olyan erős, mint a hála, aminek következtében hatalmas szükségét érezzük annak, hogy mindenkinek köszönetet mondjunk, aki velünk jót tett. Bár ez parancsolólag hat az emberekre, mégis gyakran feledésbe merül, amikor azt az Úrral szemben kell megmutatni. Ilyen a Szent Evangéliumban szereplő tíz leprás esete, akik közül csak egy tért vissza háláját kinyilvánítani s ezzel szinte kényszerítette az isteni Megváltót, hogy a következő szavakkal panaszkodjék: „et novem ubi sunt — és a többi kilenc hol van?” Ez az eset ma sajnos megismétlődik.

Ezért hát nektek, Magyarország kedves fiai, elismerésemet kell kifejeznem, mert bárhogyan is kilenc évszázad múlt el attól a naptól kezdve, amikor Szent István megalapította uralmát és követei útján kérte II. Szilveszter pápától áldását, felajánlva neki vállalkozását — ti, akik az említett jótéteményekre emlékezve eljöttetek az Apostoli Áldásért, meg akartátok örökíteni hálátokat külön emlékművel is. Az az emlékmű — melyet II. Szilveszter sírján emeltetek — a jövődőt emlékeztetni fogja arra, hogy az a Szent István, akit vallásossága miatt a Pápa apostoli királyi címmel ékesített s akinek a diadémet, meg a többi uralkodói jelvényt adományozta s pápai áldásban részesítette — ez a Szent István bölcs uralkodója és nemes jótévője volt népének. A Pannon monostoron kívül még négy bencés apátságot alapított az országban. Megalapította a püspökségeket, hit hirdető papokat hívott Németországból, Csehországból és Itáliából (ezek közül meg kell emlékeznem Szent Gellért velencei szerzetesről, aki Csanád első püspöke és vértanúja volt). Népe és a kereszténység többi része közti kedvező kapcsolatok megkönnyítésére előnyösen istápolta a zarándoklatokat, a magyarok szolgálatára Jeruzsálemben, Ravennában, Rómában és Konstantinápolyban szerzetesi zarándokházakat alapított. Több, mint negyvenéves uralkodása alatt a hit győzelmével csodálatos módon hozzájárult a béke fenntartásához és alattvalóinak jólétéhez.

Minthogy a hála kötelezi a jótévőt jótéteményeinek folytatására, biztos vagyok abban, hogy a ti hálás megemlékezétekért az Úr továbbra is jóságos szemmel fog őrködni hazátok felett, hogy törvényeinek hűséges megtartásával mindannyian nyugalmasan élhessétek napjaitokat.

És ha ezt elősegítheti a Pápa áldása — aki bármennyire is méltatlan utóda II. Szilveszternek —, teljes szívemből fohászokodom az isteni kegyelem bőségéért Szent István fenséges utódjának, Ferenc József apostoli király javára — akinek az Úr hosszú életet ajándékozott —, hogy az ő erénye és a katolikus egyház iránti hűségének csodálatos példája segítse elő a hit diadalát és alattvalóinak jólétét.

Szálljon az áldás bőségesen kedves fiaimra, a két Bátorosra és Tisztelendő Testvéreimre, Magyarország érsekeire és püspökeire, hogy apostoli munkájuk nyomán bőségesen teremjenek az üdvösség gyümölcsei! Szálljon áldás a világi és szerzetes papságra, hogy lelkesen együttműködjenek a lelkek boldogságára, erényük pedig üdvös példaként szolgáljon a nép javára. Szálljon áldás valamennyi hívőre, hogy együttműködjenek az isteni kegyelmekkel és hogy elérjék azt a jutalmat, amit a jók részére előkészítve tartogat az Úr. A mindenható Isten áldása...

BÍRÓ BERTALAN